ALLE
barn er
ALLES
ansvar
Krisesenter
sekretariatet

Her kan både ungene mine og jeg være trygge og sove rolig. Hun eldste sier det, at det er så godt å bo her. Jeg hører latter og det gjør noe med meg.

Anna

Mitt og ditt ansvar

Vold mot kvinner og vold i nære relasjoner er sjelden tema i samtaler hos lege, hos NAV, i barnevernet, i møte med helsesøstre, barnehage og skole osv ...

Vi kan være usikre på hvordan vi skal gjennomføre en samtale eller spørre om vold. Vi er redde for å tråkke over andres grenser og at vi skal skade relasjonen vi har til barna eller foreldrene. Mange mangler også kunnskap om sammenhengen mellom vold og fysiske eller psykiske plager.

Denne brosjyren gir alle som møter barn gjennom sitt arbeid kunnskap om krisesentrenes tilbud.

All erfaring viser at muligheten for å gå styrket ut av en traumatisk opplevelse er større hvis personene har tilgang til hjelp underveis. Dette betinger kompetanse, et godt verktøy for å avdekke volden, og ikke minst nødvendigheten av å ha et godt samarbeid med de som har tett kontakt med barn og unge. Krisesentrene har opplysningsplikt til barneverntjenesten.

Krisesentrene tar ansvar

Det unike kvinnerommet som krisesentrene representerer – et sted med full frihet fra vold – ble skapt for over 30 år siden. Krisesentrene har også innehatt den viktige rollen som katalysator for å realisere både kvinner og barns grunnleggende menneskerett til et liv uten vold.

Vold mot kvinner og vold i nære relasjoner er et samfunnsproblem, og de tabuer som er knyttet til den gjør at særlig barn og unge i stor grad bærer sine bekymringer alene. De blir de usynlige barna. Mens volden er skjult og tilslørt for omverdenen, blir den for mange barn sentrum i deres liv. Krisesentrene representerer derfor et viktig tilbud ikke bare til foreldre, men også barn. Hvert år bor mellom 1600 til 2000 barn ved norske krisesentre.

Norge har i dag ca. 47 krisesentre, der vi tar i mot kvinner, barn og menn som er utsatt for vold. Krisesentrene er døgnåpne og gratis. Man kan ringe for informasjon og veiledning, eller komme til krisesenteret for en eller flere samtaler. Dette kan gi muligheten til å velge annerledes dersom situasjonen blir akutt. Og husk, man er ikke nødt til å bo på et krisesenter for å få hjelp.

Det viktigste for barn er at volden tar slutt

FNs barnekonvensjon

Barn har behov for spesiell beskyttelse, derfor må de ha sine egne rettigheter. FNs konvensjon om barns rettigheter gjelder alle under 18 år, uavhengig av nasjonalitet, kjønn, sosial status, religion, kultur. Konvensjonen skal sikre at barn som opplever vold har krav på nødvendig støtte, henvisning til rett instans, behandling og oppfølgning. Barnets beste skal alltid komme først i alle situasjoner, over alt.

Artikkel 19:
Staten skal beskytte barnet mot fysisk og psykisk mishandling, forsømmelse eller utnytting.

I Regjeringens handlingsplan *«Vendepunkt – handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2008-2011»* pekes det på at vold som utøves i hjemmet er et offentlig ansvar, og at Norge er forpliktet til å følge opp FNs barnekonvensjon om å beskytte barn mot alle former for vold.

Lov om kommunale krisesenter (krisesenterlova):

§ 1. Formålet med lova
Formålet med denne lova er å sikre eit godt og heilskapleg krisesentertilbod til kvinner, menn og barn som er utsette for vald eller truslar om vald i nære relasjonar.

Ot. Prp nr 96 7.1.2: Kvalitet i tilbodet til barna
Lovforslaget slår fast at kommunen skal sørgje for eit tilbod av god kvalitet, og ta vare på barn på ein god måte. Når det gjeld korleis ein skal ta godt vare på barna, blir det understreka at god kvalitet her må sjåast i lys av dei rettane barn har etter gjeldande regelverk, mellom anna barnekonvensjonen. Barn som bur mellombels på eit krisesenter, har dei same rettane og behova som alle andre barn. I ein slik situasjon vil det ofte krevje særskild tilrettelegging om barna skal få dekt grunnleggjande behov, som behov for omsorg, utdanning, stimulering, leik og aktivitetar...

Psykolog Per Isdal ved Alternativ til vold (ATV) definerer vold slik:

Vold er enhver handling rettet mot en annen person som ved at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller å slutte å gjøre som den vil.

Hva er vold?

Fysisk vold er enhver fysisk handling som skader eller kontrollerer et annet menneske. Det kan for eksempel være slag, spark, dytting, lugging, biting, knivstikking, binding, brennemerking, kvelertak og angrep med ulike gjenstander. All fysisk mishandling inneholder også psykisk mishandling.

Psykisk vold er all bruk av ord, stemme, handling eller mangel på handling som kontrollerer, skader eller krenker en annen. Det kan for eksempel være utskjelling, direkte trusler, indirekte trusler, isolering, gjentatt sårende kritikk, ignorering, ydmykelser, utagerende sjalusi, framsetting av uriktige anklager og forhør.

Seksuell vold utføres for å krenke, ydmyke og kontrollere et annet menneske. Det kan for eksempel være uønsket seksuell berøring, påtvunget seksuell aktivitet, smertefull seksuell aktivitet, voldtekt, sadistiske seksuelle handlinger, påtvunget seksuell aktivitet med andre og påtvunget seksuell aktivitet mens andre ser på. Den seksuelle volden er svært psykologisk nedbrytende fordi den rammer det mest private hos et menneske.

Materiell vold går ut over ting og gjenstander. Dette inkluderer for eksempel å knuse eller ødelegge vinduer og dører, kaste gjenstander (på noen), ødelegge ting andre er glade i/som betyr noe for dem, rive i stykker klær, kaste og rasere inventar. Særlig hvis vedkommende tidligere har utøvd fysisk vold, vil den materielle volden virke skremmende og lammende.

Latent vold er vold som virker i kraft av sin mulighet. I nære relasjoner der det har forekommet vold, kan den latente volden utvikle seg til å bli den dominerende voldsformen. Risiko for ny vold kan styre alt den voldsutsatte gjør uten at det foreligger noen aktiv trussel. Det å ha opplevd vold gjør at en vet at det kan skje igjen.

Menneskehandel omfatter ulike former for utnyttelse, innen prostitusjon eller andre seksuelle formål, tvangsarbeid eller tvangstjeneste. Menneskehandel rammer både kvinner, menn og barn.

Tvangsekteskap innebærer at en gjennom vold, frihetsberøvelse, psykisk press tvinges til å inngå ekteskap mot sin vilje

Med traktorspor i sjela

Barna sitt grunnleggende behov for trygghet blir skadet når den som i utgangspunktet skal yte omsorg og beskyttelse er den som påfører smerte og frykt

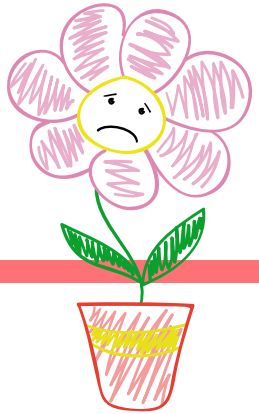

Hvordan oppdage traktorspora

Noen vanlige reaksjoner hos barn som opplever vold

- Angst for selv å rammes av vold, eller at andre i familien skal rammes
- Depresjon
- Utrygghet og uro
- Lav selvfølelse
- Skyldfølelse, påtar seg ansvaret
- Traumesymptomer
- Tilpasningsvansker
- Sinne og avmakt
- Sorg
- Konsentrasjonsvansker
- Krav til seg selv om å ivareta familiemedlemmer som er utsatt
- Skyld og skamfølelse
- Sengevæting
- Søvnløshet
- Å bli avvist av venner
- Språkvansker
- Motoriske vansker
- Psykosomatiske symptomer
- Nedsatt immunforsvar
- Ekstrem lydighet
- Lav aktiveringsterskel
- Utagering
- Aggresjon
- Tilbaketrekking

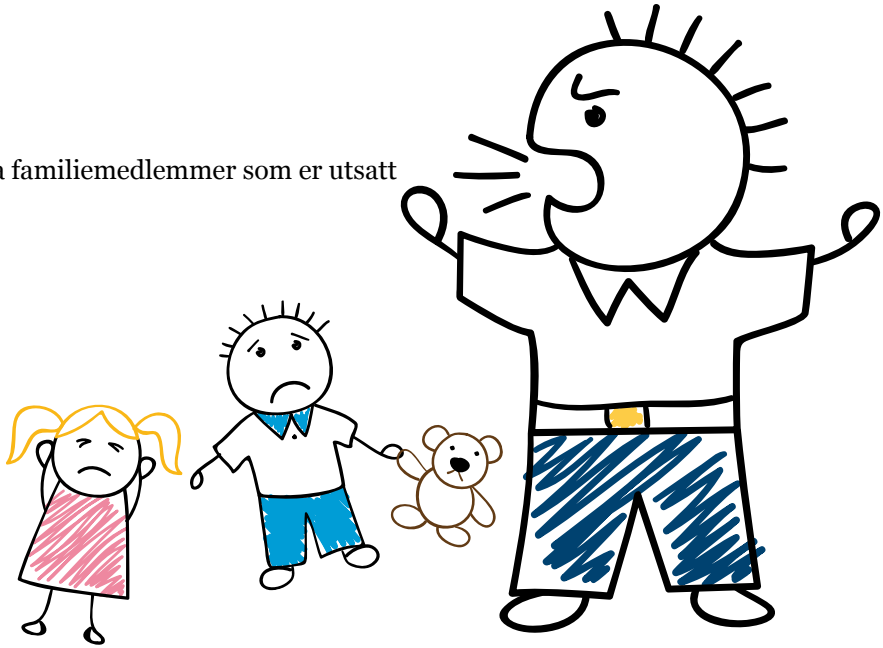

Barns opplevelse av vold

Vold mot barn har svært alvorlige konsekvenser for barn og unges oppvekstvilkår og levekår. En høyesterettsdom fra 2010 slår fast at effekten av å være vitne til vold er like alvorlig som om det var barnet selv som ble utsatt for vold.

Denne eksponeringen representerer en trussel mot barns utvikling og helse, både fysisk og psykisk.

Barn lærer mer av det de ser enn det de hører. Når barn ser at konflikter løses med spark, slag og høylytt krangling, vil de selv ta med seg denne atferden i sine konflikter.

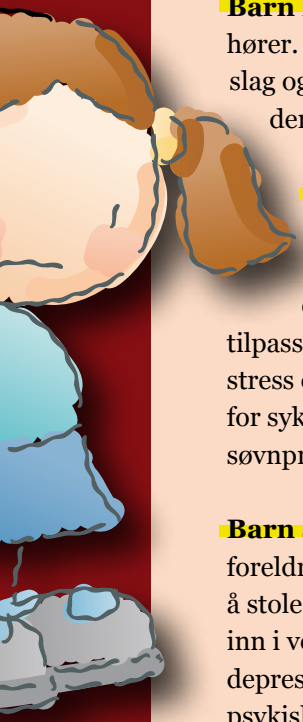

Vold hjemme påvirker skolearbeidet. Når barn opplever vold hjemme er det vanskelig å konsentrere seg på skolen, og mange har stort fravær og trenger tilpasset undervisning. Vold hjemme fører til stress og angst, som igjen gjør barna mer utsatt for sykdom som mageproblemer, hodepine og søvnproblem.

Barn som er bekymret og redde for foreldrene eller andre voksne, får vansker med å stole på andre. Følelsen av svik blir ofte med inn i voksenlivet. Mange utvikler derfor angst, depresjon og spiseforstyrrelser. Noen sliter psykisk hele livet.

Barn som er krenket i barndommen har større risiko for å bli krenket senere i livet. Mennesker som er utsatt for vold som barn tror ikke de fortjener andre sin respekt, og vet ikke hvordan de skal kreve den.

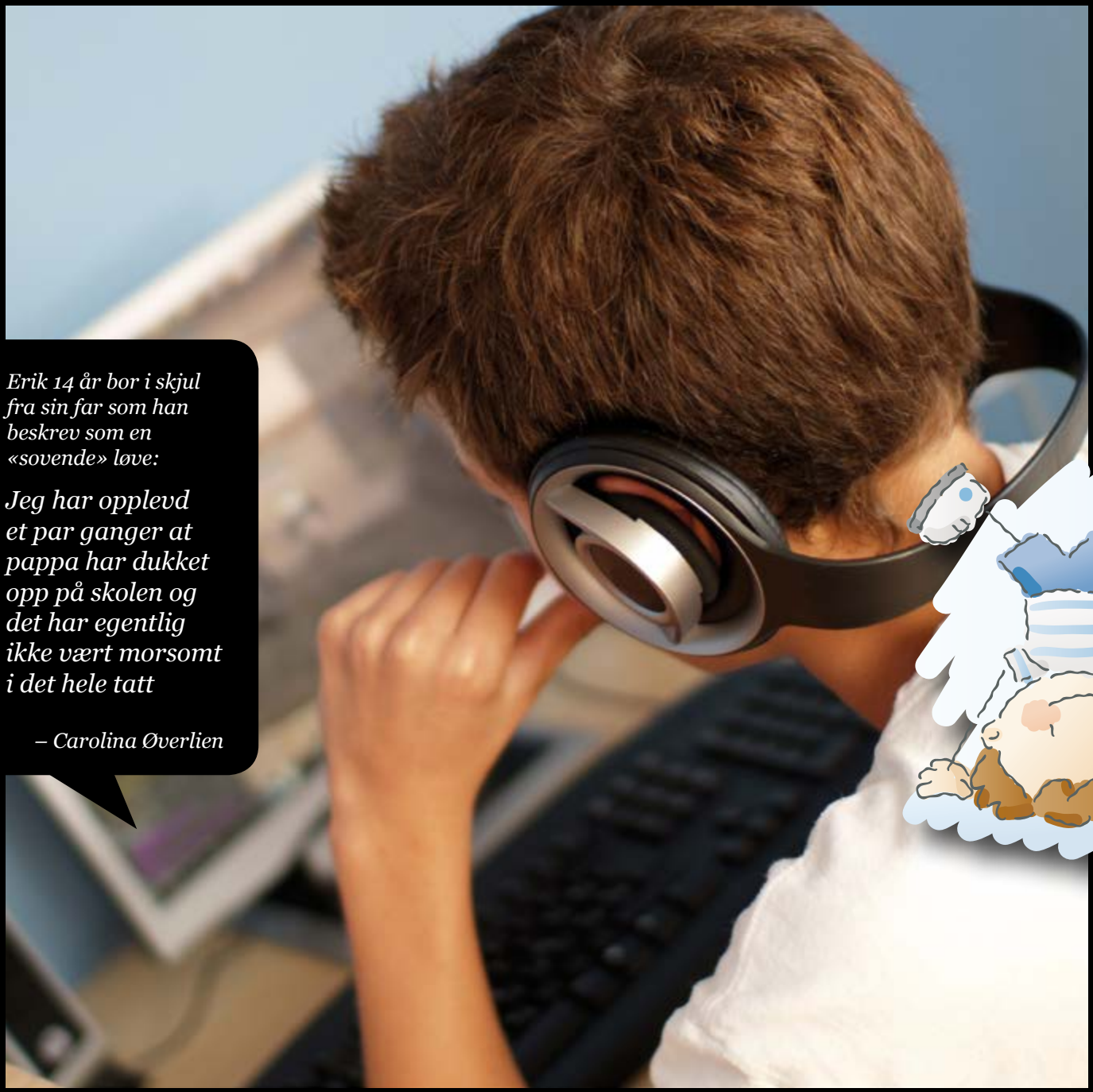

Erik 14 år bor i skjul fra sin far som han beskrev som en «sovende» løve:

Jeg har opplevd et par ganger at pappa har dukket opp på skolen og det har egentlig ikke vært morsomt i det hele tatt

– Carolina Øverlien

Du trenger ikke gå hele veien alene

Den omsorgspersonen som kommer sammen med barn, har ansvaret for barna mens de bor der. Krisesentertilbudet til kvinner og menn er adskilt.

På krisesenteret ser vi på barn og ungdom som selvstendige brukere og bistår utfra hvilke problemer og behov de har.

Barna har rett til å formidle seg og få hjelp på lik linje med de voksne, og de fleste krisesentrene har ansatte som har spesielt ansvar for barna. Det er viktig for barna at vi driver et metodisk og faglig godt hjelpearbeid. Samtaler i trygge omgivelser er det viktigste middelet krisesentrene har for å kartlegge hvilke behov barna har. Løsningsfokuserte samtaler, barnegrupper og oppfølging, skal tilpasses barnets alder og utvikling. På krisesentrene er personalet trygge voksenpersoner, som viser respekt og medfølelse.

Krisesentrene representerer derfor trygghet, bistand og lek, samt muligheten til å fortelle om sine smertefulle og ikke minst skremmende opplevelser.

Krisesentrenes sikkerhetsarbeid omfatter også barn

- Barns behov for lek og aktiviteter – inne som ute
- Barns behov for et normalt dagtilbud: skole, barnehage, fritidsaktiviteter
- At barnet kan møte andre som ikke skal vite hvor det bor
- At sikkerheten er vurdert for barnet under samvær med trusselutøver

Det var kjempe flott å bare kunne slippe alt ut og bare snakke om hele greia. Å vite at jeg ikke gjorde noe galt

– Cecilie, 17 år

Når jeg kom hit første gang.
Jeg var så glad for at jeg var borte.
Jeg så ikke noen slåss

– Rosa, 8 år

Tiltak for barn på krisesentrene, og effekten av denne, viser at lek åpner også opp for muligheten til å se tiden på krisesenteret som en form for stabiliserende inngrep. Lek har kanskje ikke vært mulig i et hjem hvor far er voldelig, og mange av barna synes det er vanskelig å ta med venner hjem etter skolen. For de fleste barn gir krisesentrene et trygt miljø. Barnet er forsikret om at mor mottar hjelp og dermed løftes byrden fra barnet, så vel som at krisesenteret tilbyr potensielle lekekamerater, leker og spill, og andre viktige sosiale aktiviteter.

– Carolina Øverlien, NKVTS

Vennligst se meg, hør meg og snakk med meg ...

Carolina Øverlien i forskning om tiltak for barn på krisesentrene, og effekten av denne:

Tiden på krisesenteret identifiseres som et «vindu av muligheter». Å gå glipp av muligheten betyr å gå glipp av anledningen til å forbedre et barns liv her og nå, samt hjelpe barnet til å bli en voksenperson med god livskvalitet, uten vold og overgrep.

Vold må sees og snakkes om

Vold i nære relasjoner er fortsatt tabubelagt. Ved å øke kunnskapen om temaet vil det bli lettere å snakke om vold mot voksne og barn som et alvorlig samfunnsproblem. Kunnskap om hvor en kan få hjelp, vil bidra til at flere voldsutsatte oppsøker hjelpeapparatet. Synliggjøring gir dessuten bedre beskyttelse. Brosjyrer, bøker, medieoppslag der de voldsutsatte og voldsutøveren forteller om sine opplevelser er med på øke synligheten og gjøre det lettere for alle å snakke om temaet.

Hvordan få opp øyne og ører

Kompetanse, informasjon og holdningsskapende arbeid rettet mot folk flest, for å synliggjøre og forebygge vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, er det viktigste vi kan gjøre for å få folk flest til å se og snakke om temaet. Derfor sitter du med dette heftet i hendene nå. Volden og den mest sårbare part i disse sakene – *nemlig barn* – skal synes og beskyttes.
Vi må tørre å se og snakke. Vi må tørre å spørre

Venneligst bry deg

Er du i tvil, ta kontakt med et krisesenter

- Man trenger ikke henvisning fra lege eller andre for å ta kontakt med et krisesenter
- Krisesenteret skaffer tolk.
- Man trenger ikke være i akutt krise for å komme på krisesenteret
- De fleste krisesentrene har hemmelig adresse
- Krisesentrene er ikke bare et tilbud for de som er utsatt for grov vold
- På et krisesenter bestemmer bruker selv over eget liv og de valg de tar
- Det er gratis å få hjelp og bo på et krisesenter
- Du kan få hjelp av et krisesenter uten å bo der
- Krisesenteret tilbyr et samtale- og dagtilbud
- Krisesenteret er tilrettelagt for brukere med nedsatt funksjonsevne

Hva gjør du – hva gjør krisesentrene?

Trygghet er grunnmuren

Trygghet er den viktigste grunnmur for alle barn. Derfor er krisesentrene en god plass for barna å komme. *Det viktigste krisesenteret kan tilby er:*

- Slutt på vold
- Trygghet og sikkerhet
- Barna får snakke om volden
- Livssituasjon og hjelpebehov blir kartlagt
- Det blir tatt kontakt videre i hjelpeapparatet i samarbeid med et av foreldrene
- Møter med skole og / eller barnehage for videre oppfølging
- Barna får være barn og opplever lek og aktiviteter i trygge rammer

Krisesenter
sekretariatet

KRISESENTERSEKRETARIATET
Storgata 11, 0155 Oslo
Telefon 90 57 91 18
Fax 23 01 03 01
www.krisesenter.com

Brosjyren er støttet med økonomiske midler fra Sparebankstiftelsen DNB NoR.

A til Å - www.atilaa.no | Foto: Edyta Szalek - etphotography.eu, Oskar Andersen

2013